

รูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Model of Communities Relationship Administration of Basic Education Schools

ประสิทธิ์ เฝยกลิ่น* ประกฤติ พูลพัฒน์ สุรพล พุฒคำ ผดุง พรหมมูล อารมณัฐ อุตภาพ และดิเรก วรวัฒนเสียร
Prasit Phaiyklin*, Prakriti Poolpat, Surapol Puthkham, Phadung Phommoon,
Arom Autapbab and Derek Wannasian

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ์ กรุงเทพมหานคร

ABSTRACT

The purposes of the study were to investigate the current situation and to develop a Model of Communities Relationship Administration of Basic Education Schools. The research design employed mixed – method of quantitative and qualitative data collection. Three stages of data collection were 1) examining the current situation of community relationship and the school by distributing a questionnaire to 400 principals as well as interviewing 9 role model principals and personnel involved, 2) designing the model using data derived from stage 1, and initially examining the model by interviewing 5 experts and 3) verifying the appropriateness and the possibility of the model by holding Seminar involving 31 experts and school principals and relevant. Data analysis employed percentage, means, standard deviation, and content analysis.

Three major findings revealed as following:

1) Overall results were at high levels regarding the current situation of communities relationship administration of the basic education schools. In particular, the highest levels were public relations, followed by participation in community activities, and lastly the work of basic education school committee respectively. However, the results showed that the least performed aspects were establishing groups, clubs, associations, and foundations.

2) Relating the good model of communities relationship administration of basic education schools, the results showed that the work of basic education school committee was ranked the highest importance. The second ranking dealt with participating in community activities organized.

3) Concerning the Model of Communities Relationship Administration for Basic Education Schools, finding revealed that there are 5 essential components of the Model. Firstly, Section one, Introduction. Section two deals with Structure, Role and Duties of the school's community relationship. Section three involves Guideline for Communities Relationship Administration. Next is Section four that performance indicators for the success of community relationship. Lastly, Section five deals with condition of implementation of the Model of Communities Relationship Administration for Basic Education Schools.

Results of Model verification showed that the Model was appropriate and practical.

ARTICLE INFO

Article history:

Received 14 January 2013

Received in revised form

25 March 2013

Accepted 4 April 2013

Available online 16 June 2014

Keywords:

Model

Administration

Community

Relationship

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกรวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 400 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี จำนวน 9 คน ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบรูปแบบด้วยการนำข้อมูลที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 1 มาร่างรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตรวจสอบรูปแบบเบื้องต้นด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนและขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 31 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาลำร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

* Corresponding Author

Tel. +66-0-2241-7181-5 Fax. +66-0-2243-3408

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$, S.D. = 0.82) โดยงานประชาสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.73) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่งานร่วมกิจกรรมชุมชนและงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยงานที่มีระดับ การปฏิบัติต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.87) คืองานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ
- 2) แบบอย่างที่ดีในการบริหารงานด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน พบว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดในงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รองลงมาคืองานร่วมกิจกรรมชุมชน
- 3) รูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาเกี่ยวกับงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนที่ 3 แนวทางบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนที่ 4 องค์ประกอบและตัวชี้วัดความสำเร็จของงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และส่วนที่ 5 เงื่อนไขการนำรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนไปใช้

ผลการตรวจสอบรูปแบบ พบว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล อันเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพประชากรของสังคม เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษาที่สมบูรณ์จะต้องรวมไปถึงการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ได้ระบุไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546, หน้า 2)

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดเกลาทางสังคมแก่คนในชุมชน สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์กันในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งรับผิดชอบต่อการพัฒนาการด้านการศึกษาในระบบแก่เด็กและเยาวชน (Sanders & Epstein, 1998: Online) และสถานศึกษาเป็นแหล่งการลงทุนทางสังคมที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและเป็นสถานที่ที่จัดเตรียมเยาวชนที่มีความพร้อมเข้าสู่สังคม (Susan, et. al, 2000: Online)

ชุมชนเป็นแหล่งที่มาของปัจจัยนำเข้า (Input) และแหล่งรองรับผลผลิต (Output) ของโรงเรียน ชุมชนจึงเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของโรงเรียนรวมทั้งสมาชิกชุมชนมีอิทธิพลต่อการศึกษาของนักเรียนและมีประโยชน์ต่อชุมชน (Baum, 2000: Online; Brook, et. al, 2000: Online) ดังนั้นการทำหน้าที่ของโรงเรียนจึงต้องอาศัยความร่วมมือหลาย ๆ ด้านจากชุมชนในสังคม และบ้านเมืองที่มีความพร้อมสูง สังคมและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการศึกษาซึ่งในแต่ละชุมชนที่ห่างไกล ยากจน และมีความจำกัดของทรัพยากร ยากที่จะพึ่งพาตนเองและเกื้อหนุนโรงเรียนได้ ดังนั้นนักเรียนในถิ่นทุรกันดารจึงมีความเป็นอยู่ที่น่าเป็นห่วงทั้งด้านสุขภาพอนามัย ด้านสติปัญญา และด้านจิตใจ เนื่องมาจากขาดอาหาร และปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต (พจนีย์ มั่งคั่ง, 2549, บทนำ)

กลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนานักเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 วรรค 2 โดยยึดหลักการที่ว่าสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะที่สถานศึกษาเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด สถานศึกษาควรปรับปรุงระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีเอกภาพ และมีมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการกระจายไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการในสถานศึกษาสนับสนุนให้องค์กรและบุคลากรในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และผู้ประกอบการนักเรียนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษายุคใหม่ที่ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีการวางแผนและรับผิดชอบในการดำเนินงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ โดยมุ่งหวังให้บรรลุเป้าหมายหลักขององค์กร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 4)

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ว่า มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 วรรค 6 การมีส่วนร่วมของบุคลากร ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มาตรา 27 ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

จากมาตราต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับสังคมมากขึ้น นักเรียนจะต้องพร้อมที่จะไปอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขปรับตัวได้ดี โดยต้องจัดการศึกษาให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม อาชีพ และสติปัญญาควบคู่กันไป ความสนใจ ความถนัด และลักษณะพิเศษของนักเรียนควรได้รับตามความสนใจและได้รับการส่งเสริมให้มากที่สุด สิ่งที่เรียนที่สอนควรจะเป็นประโยชน์สัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและสังคมของนักเรียนให้มากที่สุด ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง และสังคม เพื่อให้นักเรียนจะได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุขไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม นักเรียนจะต้องรู้จักแก้ปัญหาได้

ด้วยตระหนักในบทบาท หน้าที่ และความสำคัญของสถานศึกษาในการปรับปรุงประสิทธิภาพ

การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของบริบททางสังคม ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก และศิลปะการทำงานของครูถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องเร่งพัฒนาให้เกิดขึ้นในหมู่บุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นฐานรองรับการทำงานที่เป็นองค์รวมในชุมชนนี้ต่อไปในอนาคต (อมรวิทย์ นาคทรพรพ, 2541, หน้า 107–108)

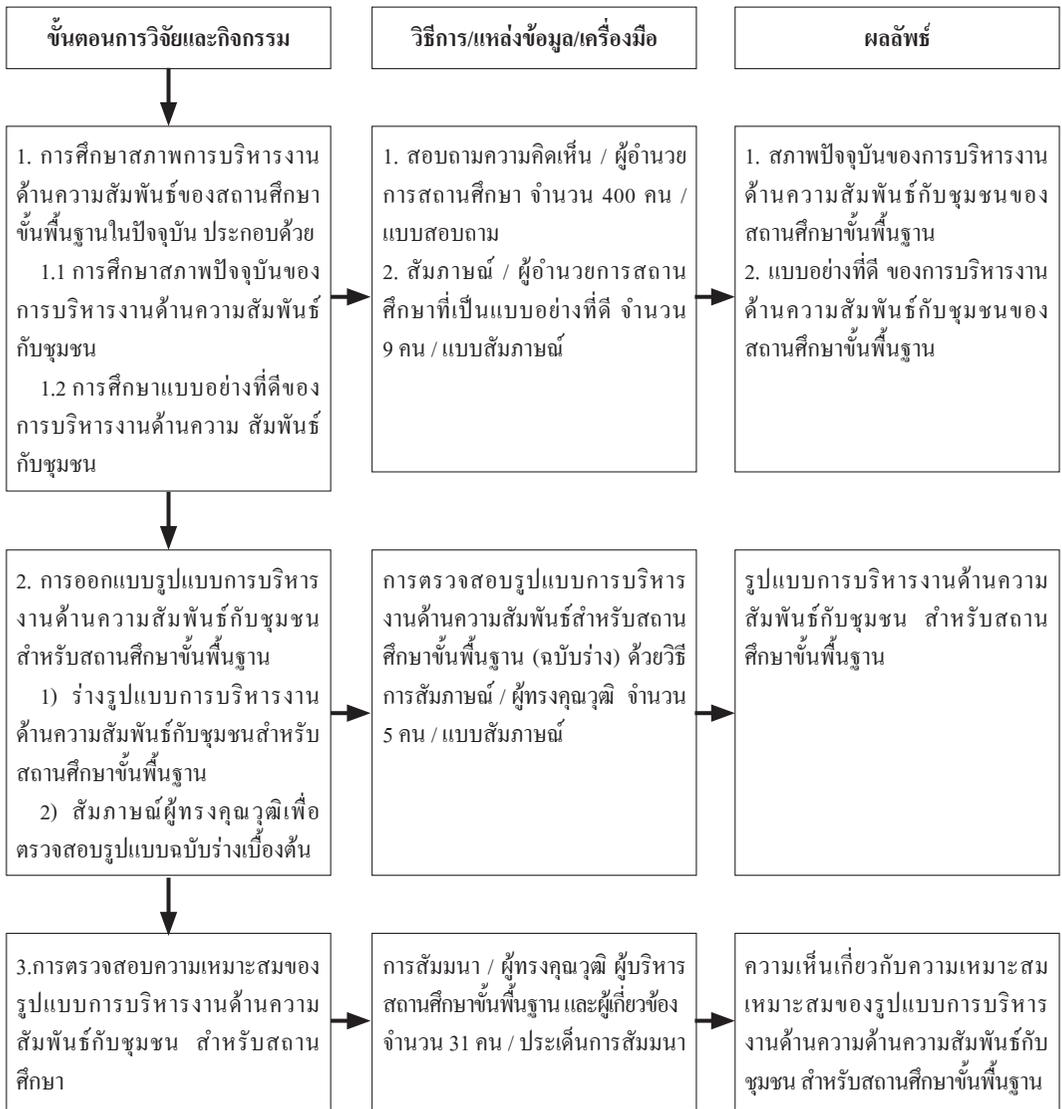
งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนมีความสำคัญกับการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยยึดหลักว่าจะต้องให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพและถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ที่จะต้องดำเนินการจัดกระบวนการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม ตลอดจนความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 12) ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ด้วยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงมีทักษะการแสวงหาความรู้ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งเป็นการสนองความต้องการของชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 31,340 แห่ง ปีการศึกษา 2553 จาก 185 เขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 47)

2. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน

3. ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จำนวน 31 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 400 คน ประชากรทั้งหมด 31,340 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางของทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1960, pp.1088-1089) มีระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ขอมให้คลาดเคลื่อนที่ 0.05 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาละ 1 คน (รวม 185 คน) และจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาละ 1-2 คน โดยกระจาย ทั้ง 5 ภาค คือ ภาคเหนือ 42 คน ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร 45 คน ภาคตะวันออก 26 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 61 คน และภาคใต้ 41 คน (รวม 215 คน) รวมทั้งสิ้น 400 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage Random Sampling)

2. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี ในการบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน จำนวน 9 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. ผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน 31 คน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วย

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

ขั้นตอนที่ 2 ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน

2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานชุมชน จำนวน 6 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 ชุด แบ่งเป็น 7 ตอน จำนวน 47 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ

0.973

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3. แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสัมมนา

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ด้วยวิธีการคำนวณดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 และ ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient – α) ของครอนบาค (Cronbach, 1974, p.161) โดยนำไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแต่ละงานคือ งานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เท่ากับ 0.905 งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เท่ากับ 0.866 งานประชาสัมพันธ์ เท่ากับ 0.882 งานให้บริการชุมชน เท่ากับ 0.881 งานร่วมกิจกรรมชุมชน เท่ากับ 0.866 งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ เท่ากับ 0.908 งานสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น เท่ากับ 0.888 และค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.973

2. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยดูความเหมาะสมของภาษาและความชัดเจนของคำถาม

3. การตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ของการสัมมนา โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยขอให้บัณฑิตวิทยาลัยออกหนังสือขอความร่วมมือผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ จำนวน 400 ฉบับ ไปยังกลุ่มตัวอย่าง และขอรับแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด 381 ฉบับ เป็นฉบับที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 95.25

2. ผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์โดยขอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ออกหนังสือขอความร่วมมือแล้วนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านเป็นผู้กำหนด วัน เวลา และสถานที่ ในการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์และ

บันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยขอให้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ออกหนังสือขอความร่วมมือแล้วนัดหมายการจัดสัมมนา โดยจัดสัมมนาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในวันจันทร์ที่ 20 มิถุนายน 2554 เวลา 09.00 -12.00 น. ณ ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละสำหรับส่วนที่เป็นแบบเลือกตอบ และใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544, หน้า 50)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สภาพปัจจุบันการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.73) ได้แก่ งานประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคืองานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และงานร่วมกิจกรรมชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.83) ได้แก่ งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิอยู่ในระดับมาก

1.1 งานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.73) ได้แก่ สถานศึกษาแจ้งความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานให้ชุมชนรับทราบ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือชุมชน หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนให้การสนับสนุนและเสริมสร้างการศึกษาของนักเรียนอยู่ในระดับมาก และสถานศึกษาและชุมชนร่วมประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย แผนแม่บท แผนพัฒนาโรงเรียนประจำปี อยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนรายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.79) ได้แก่ ชุมชนร่วมเป็นวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

1.2 งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณารายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.65)

ได้แก่ สถานศึกษาได้ดำเนินการสรรหาและเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือสถานศึกษาจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคเรียนละ ไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด และสถานศึกษาให้ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนรายการปฏิบัติที่ค่าเฉลี่ย ต่ำสุด ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.80) คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วยส่งเสริมด้านวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก

1.3 งานประชาสัมพันธ์ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายการปฏิบัติที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.60) ได้แก่ สถานศึกษาจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา สถานศึกษาให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวก ต่อผู้มาติดต่อราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด และครูเยี่ยมบ้านผู้ปกครองนักเรียนตามวาระที่เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนรายการปฏิบัติ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.82) ได้แก่ สถานศึกษาจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ออกเผยแพร่ การปฏิบัติงานของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

1.4 งานให้บริการชุมชน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณารายการปฏิบัติที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.76) ได้แก่ สถานศึกษาจัดบริการ สถานที่ให้ชุมชนมาประชุมและพบปะสังสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สถานศึกษาจัดบริการ ให้ชุมชนยืมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก และสถานศึกษานำนักเรียนช่วยพัฒนา ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ อยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนรายการปฏิบัติที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.88) ได้แก่ สถานศึกษานำความรู้และแนวคิดด้านอาชีพใหม่ ๆ มาเผยแพร่แก่ชุมชน อยู่ในระดับมาก

1.5 งานร่วมกิจกรรมชุมชน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.65) ได้แก่ ครูนำนักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สถานศึกษานำนักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา อยู่ในระดับมากที่สุด และครูให้การสนับสนุนการทำงานร่วมกับชุมชน อย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนรายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.74) ได้แก่ สถานศึกษาเข้าร่วมการประชุมของชุมชน อยู่ในระดับมาก

1.6 งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมและมูลนิธิ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณารายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.84) ได้แก่ สมาคมผู้ปกครองและครูให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษาเชิญกลุ่มบุคคลชมรม สมาคม มูลนิธิเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก และสถานศึกษาเชิญวิทยากรจากกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิให้ความรู้แก่คณะครู นักเรียน และ ชุมชน อยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนรายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 1.04) ได้แก่ สถานศึกษาและชุมชนร่วมมือก่อตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาอยู่ในระดับมาก

1.7 งานสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณารายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.68) ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูออกเยี่ยมครอบครัวของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สถานศึกษาจัดหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และสถานศึกษาเชิญบุคลากรในชุมชนมาเพื่อเป็นเกียรติในโอกาสต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนรายการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.98) ได้แก่ สถานศึกษาปฏิบัติงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อ.บ.จ.) อยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาแบบอย่างที่ดีของการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.1 งานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาเชิญผู้ปกครองเครือข่าย ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ปกครอง ร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง รวมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาและร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และตอบสนองชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2.2 งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแบบอย่างที่ดี ได้แก่ สถานศึกษาจัดการสรรหา แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีขั้นตอน ตามแนวการกระจายอำนาจ โดยมีโครงสร้างการบริหารงานเป็นไปตามสัดส่วนที่ระเบียบกำหนด นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมรับผิดชอบ เสนอแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ร่วมพิจารณาจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนทรัพยากร พัฒนาระบบสารสนเทศ พร้อมจัดหาวิทยากรท้องถิ่น เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน

2.3 งานประชาสัมพันธ์แบบอย่างที่ดี ได้แก่ สถานศึกษาสร้างเว็บไซต์ จัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์จดหมายข่าว เพื่อเผยแพร่รายงานข่าวสารและรายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ชุมชน ผู้ปกครอง หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนรับทราบอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ของสังคมแห่งการสื่อสาร สารสนเทศ และสังคมโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะเกิดผลโดยทางตรงและทางอ้อม จนสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับจากชุมชน และเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในระดับประเทศ

2.4 งานให้บริการชุมชนแบบอย่างที่ดี ได้แก่

2.4.1 ด้านการศึกษา สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้บริการภายในสถานศึกษาทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ การกีฬา ด้านขนมธรรมเนียมประเพณีเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนให้มีทัศนคติที่ดีในการมีส่วนร่วมในการทำทุกกิจกรรมและเกิดความผูกพันอย่างยั่งยืน

2.4.2 ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ สถานศึกษาจัดอบรมวิชาชีพให้แก่บุคลากร นักเรียน และผู้สนใจในชุมชน รวมทั้งให้บริการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ชุมชน และนำชุมชนเข้ามาร่วมจัดตั้งสหกรณ์โดยร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ ทำให้เกิดผลประโยชน์แก่นักเรียนที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา

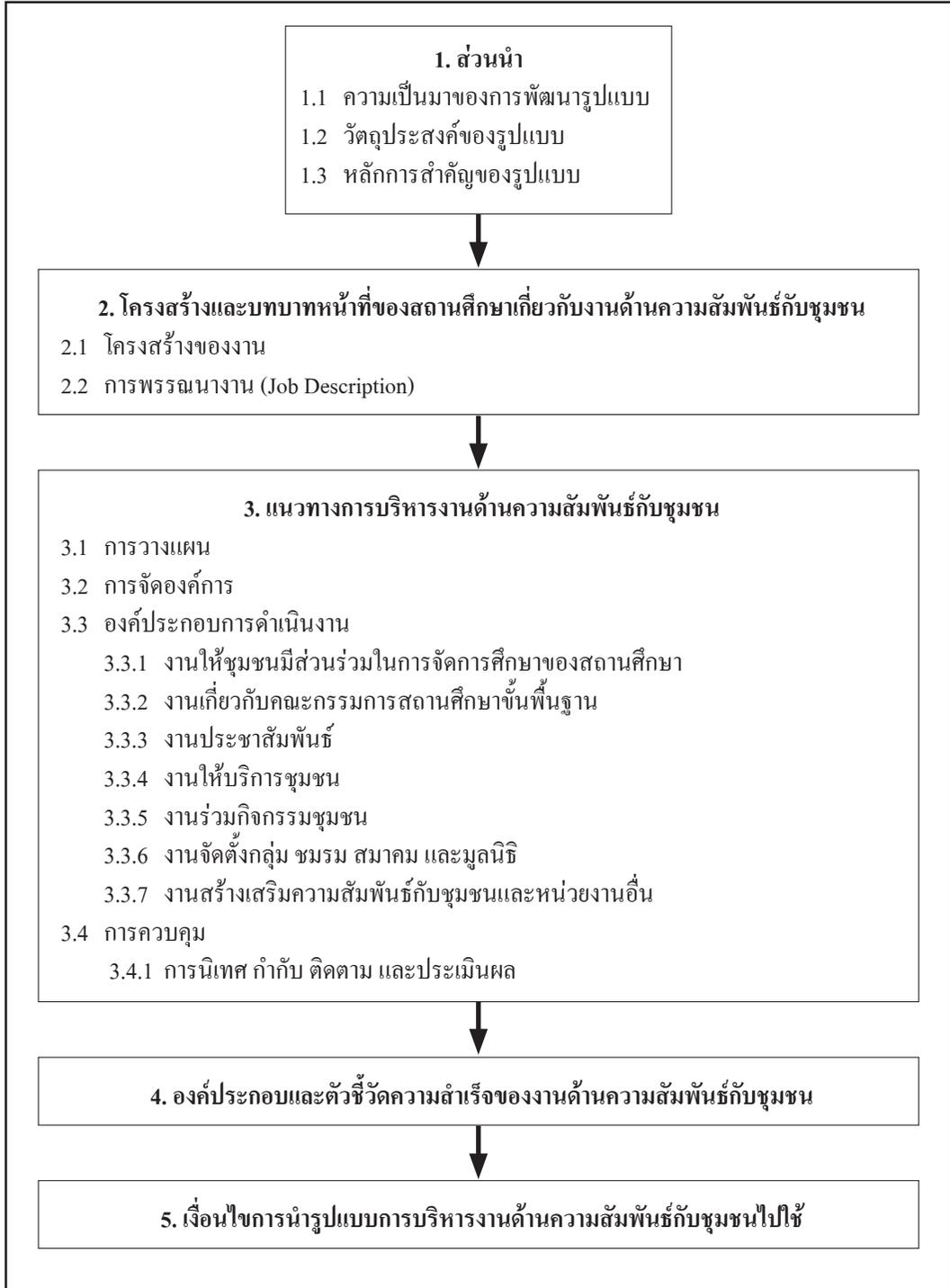
2.4.3 ด้านการให้บริการอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้บริการ และออกให้บริการชุมชนอย่างรอบด้าน ทั้งสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา อาคารเรียน ห้องประชุม จัดอบรมสัมมนาทางวิชาการ การให้สถานศึกษาเป็นแหล่งพักผ่อนแก่ชุมชน ให้บริการด้านดนตรีไทย วงดุริยางค์ วงโยธวาทิต แก่ชุมชน จนได้รับชื่อเสียงในระดับประเทศ

2.5 งานร่วมกิจกรรมชุมชนแบบอย่างที่ดี ได้แก่ สถานศึกษาเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามเทศกาลของชุมชน มีบทบาทในด้านจิตอาสา การดำเนินงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักเน้นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน พร้อมกับพัฒนาชุมชนให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรในชุมชนให้มีคุณภาพอันพึงประสงค์

2.6 งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิแบบอย่างที่ดี ได้แก่ สถานศึกษาดำเนินการขอจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เพื่อให้การสนับสนุนสถานศึกษาในด้านการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาคุณภาพนักเรียน และกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งจัดบริการส่งเสริมสวัสดิการแก่นักเรียน อันเป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคมส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง

2.7 งานสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นแบบอย่างที่ดี ได้แก่ สถานศึกษาเชิญหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียน ผู้ปกครองชุมชน นอกจากนี้ยังเชิญบุคลากรผู้เชี่ยวชาญมาเป็นที่ปรึกษาร่วมกำหนดนโยบาย การดำเนินงานของสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วมและเป็นระบบ รวมทั้งจัดให้สถานศึกษาเป็นศูนย์รวมในการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยตระหนักว่าชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่ามากที่สุด อันเป็นปัจจัยที่ส่งเสริม เกื้อกูลกันในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน เพื่อเกิดประโยชน์ร่วมกัน

3. รูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสรุป เป็นแผนภาพได้ดังนี้

4. ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ส่วนนำ เป็นส่วนที่อธิบายถึง ความเป็นมาของการพัฒนารูปแบบ วัตถุประสงค์ ของรูปแบบ และหลักการสำคัญของรูปแบบ

4.2 โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาเกี่ยวกับงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นส่วนที่อธิบายถึงกระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างของงาน และการพรรณนางาน (Job Description)

4.3 กระบวนการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์การ องค์ประกอบการทำงาน และการควบคุม

4.3.1 การวางแผน เป็นส่วนที่อธิบายว่า สถานศึกษาได้กำหนดการวางแผนการในการบริหารในสถานศึกษาเพื่อการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิผลตามที่มุ่งหวังไว้

4.3.2 การจัดองค์การ เป็นส่วนที่อธิบายว่า สถานศึกษาได้กำหนดการจัดวางตัวบุคคล และการมอบหมายงานให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมและตามความสามารถของบุคคล

4.3.3 องค์ประกอบการทำงาน เป็นส่วนที่อธิบายว่า สถานศึกษากำหนดองค์ประกอบการทำงานไว้ 7 งาน ได้แก่ 1) งานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2) งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) งานประชาสัมพันธ์ 4) งานให้บริการชุมชน 5) งานร่วมกิจกรรมชุมชน 6) งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ และ 7) งานสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

4.4 การควบคุม เป็นส่วนที่อธิบายว่า สถานศึกษาได้มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานว่าประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง พร้อมมีการเขียนรายงานถึงความสำเร็จในการบริหารแต่ละปีการศึกษา

กระบวนการในการจัดรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย องค์ประกอบ และตัวชี้วัดความสำเร็จ

4.4.1 องค์ประกอบ เป็นส่วนที่อธิบายว่า สถานศึกษากำหนดองค์ประกอบงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนมี 7 งาน คือ งานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานประชาสัมพันธ์ งานให้บริการชุมชน งานร่วมกิจกรรมชุมชน งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ และงานสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

4.4.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จ เป็นส่วนที่อธิบายว่า สถานศึกษาได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จขึ้นมาเพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สามารถประเมินผลการดำเนินงานเชิงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ภายใต

องค์ประกอบทั้ง 7 งาน โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จทั้งหมด 86 ตัวชี้วัด

4.5 ส่วนที่เป็นเงื่อนไขการนำรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนไปใช้ เป็นส่วนที่อธิบายว่า สถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

4.5.1 สถานศึกษาต้องทำความเข้าใจกับรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนให้ชัดเจน

4.5.2 สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.5.3 สถานศึกษาต้องปรับโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งเน้นการจัดทำพรรณานงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนใหม่

4.5.4 จัดทำแผนงาน/โครงการด้านความสัมพันธ์กับชุมชน แล้วนำไปกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สภาพภูมิศาสตร์ และความต้องการของชุมชน

4.5.5 ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่างานที่ปฏิบัติได้ ในระดับมากที่สุด ได้แก่ งานประชาสัมพันธ์ เนื่องจากงานประชาสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนที่ครอบคลุมงานของสถานศึกษาและกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่ โดยการนำเสนอให้ประชาชนได้ทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาหรือชุมชนมองสถานศึกษาในแง่ดี ดังนั้นงานประชาสัมพันธ์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินการของสถานศึกษา จนเกิดความภูมิใจในผลงานร่วมกัน และช่วยให้สถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น กิจกรรมที่ปฏิบัติโดยทั่วไป เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดทำจุลสารสิ่งพิมพ์ ป้ายประกาศ การพบปะเยี่ยมเยียน การออกข่าวทางสื่อสารมวลชน การจัดทำหอกระจายข่าว รายการเสียงตามสาย หรือการพูดประชาสัมพันธ์ในงานพิธีต่าง ๆ ที่มีโอกาส สอดคล้องกับ ทิพทยา สุวรรณภูมิ (2544, หน้า 94) ที่ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามการรับรู้ของคณะกรรมการโรงเรียนกลุ่มศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนได้จัดทำจดหมายข่าว แจ้งผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นสื่อกลางในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน และเป็นวิธีที่ง่าย สะดวก ประหยัด รวดเร็ว เพื่อให้ทางบ้านหรือชุมชนได้ทราบข่าวคราวความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าของโรงเรียน

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. งานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษามีการปฏิบัติด้านงานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณางานที่ปฏิบัติได้ในระดับสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษาแจ้งความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานให้ชุมชนรับทราบ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะสถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งเป็นการริเริ่มของทางสถานศึกษาที่จะเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมประชุมเพื่อชี้แจงงานและแถลงความก้าวหน้าในการดำเนินงานของทางสถานศึกษาให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบ ซึ่งมักจะจัดเป็นการประชุมใหญ่โดยผู้บริหารและคณะครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ จะร่วมกันชี้แจงให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบ แล้วให้ผู้ปกครองซักถามปัญหาต่าง ๆ ที่ข้องใจ ซึ่งบางครั้งก็ไม่มีโอกาสซักถามจึงเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการประชุมโดยให้คณะครูในสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น คือ สถานศึกษาจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยผู้บริหารสถานศึกษากล่าวต้อนรับและชี้แจงนโยบายของสถานศึกษาโดยรวม แล้วมอบหมายให้ฝ่ายบริหารแต่ละฝ่ายชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายของแต่ละฝ่ายหลังจากนั้นก็ส่งผู้ปกครองนักเรียนให้ไปพบกับคุณครูที่ปรึกษาของนักเรียนเพื่อสร้างความคุ้นเคยและรับทราบข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนเพิ่มเติมนับตั้งแต่ผลการเรียน ความประพฤติ และพฤติกรรมต่าง ๆ เมื่อผู้ปกครองนักเรียนรับทราบแล้ว ผู้ปกครองก็จะซักถามเกี่ยวกับผลการเรียนมีปัญหาอะไรบ้าง และมีเรื่องอะไรที่ทางสถานศึกษาต้องการให้ผู้ปกครองช่วยเหลือ พร้อมแจ้งให้คุณครูที่ปรึกษาทราบว่าบุตรหลานของตนเป็นอย่างไรบ้างในขณะที่อยู่ที่บ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ทั้งคุณครูและผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนที่อยู่ในปกครองของตนเองได้ละเอียดมากขึ้น สามารถยอมรับและเข้าใจข้อผิดพลาดของนักเรียนได้มากขึ้น

2. งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษามีการปฏิบัติด้านงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณางานที่ปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาได้ดำเนินการสรรหาและเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาเพราะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา อย่างแท้จริงในลักษณะเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษา และตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคนจึงต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชน ขณะเดียวกันก็ต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโดยตระหนักถึงความเป็น “เจ้าของร่วมกัน” จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจ

การมีส่วนร่วมและความโปร่งใสตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษา พร้อมกับยึดถือหลักการของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม สร้างความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน และคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเตือนใจ แก้วประเสริฐ (2544, หน้า 106) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ได้มีการดำเนินการสรรหาและเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการประกาศรับสมัครผู้แทนตามสัดส่วน เชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าอบรม สัมมนา กับสถาบันการศึกษาอื่น และการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ตามระเบียบกำหนด กำหนดนโยบายและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา การให้คำปรึกษาเสนอแนะแนวทางและการมีส่วนร่วมในการบริหารเงินงบประมาณของชุมชน โดยการประชุมปรึกษาหารือและให้ข้อเสนอแนะในการจัดการทำแผนงบประมาณโครงการต่าง ๆ ที่ต้องใช้เงินงบประมาณ และได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจัดหาวิทยากรภายนอกหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน

3. งานประชาสัมพันธ์ สถานศึกษามีการปฏิบัติด้านงานประชาสัมพันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณางานที่ปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เพราะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชนด้วยการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟู และรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่ประจำให้ยั่งยืน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ กิจกรรมวันอาสาฬหบูชา กิจกรรมวันเข้าพรรษา กิจกรรมวันปิยะมหาราช โดยเชิญผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตร ข้าวสารอาหารแห้ง การเข้าร่วมรับเกียรติบัตร พ่อตัวอย่าง แม่ตัวอย่าง การเข้าร่วมบริจาคโลหิตกับสถานศึกษา การเข้าร่วมรับโล่รางวัลและเกียรติบัตรนักเรียนเรียนดี ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพทยา สุวรรณภูมิ (2544, หน้า 96) ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามการรับรู้ของคณะกรรมการโรงเรียน กลุ่มศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนได้มีการดำเนินการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น โดยโรงเรียนเชิญชุมชนมาร่วมงานกับโรงเรียนเป็นเพราะว่าการเชิญชุมชนมาร่วมงานเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

4. งานให้บริการชุมชน สถานศึกษามีการปฏิบัติด้านงานให้บริการชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณางานที่ปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษาจัดบริการสถานที่ให้ชุมชนมาประชุมและพบปะสังสรรค์ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าสถานศึกษามีอาคารสถานที่ที่พร้อมอยู่แล้ว รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ในการกระจายเสียง ซึ่งสถานศึกษาก็จะได้ใช้อย่างคุ้มค่า โดยนอกจากใช้เวลา

ราชการแล้วยังให้บริการชุมชนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ เตือนใจ แก้วประเสริฐ (2544, หน้า 105) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า โรงเรียนให้บริการชุมชนด้านอาคารสถานที่ โดยเปิดโอกาสให้ใช้สนามกีฬาของโรงเรียน และการให้บริการชุมชนด้านความรู้ทางวิชาการโดยจัดป้ายนิเทศทางวิชาการต่าง ๆ และยังสอดคล้องกับ ทิพทยา สุวรรณภูมิ (2544, หน้า 95) ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามการรับรู้ของคณะกรรมการโรงเรียน กลุ่มศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ชุมชนได้ยืมใช้อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน เพราะโรงเรียนเรียนมีหน้าที่ให้บริการสังคมตามที่สังคมปรารถนาในฐานะที่โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน และมีทรัพยากรหลายประเภทที่สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ อีกทั้งยังช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน

5. งานร่วมกิจกรรมชุมชน สถานศึกษามีการปฏิบัติด้านงานร่วมกิจกรรมชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณางานที่ปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด คือ ครูนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีในชุมชน เพราะสถานศึกษาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นแหล่งที่มีสิ่งต่าง ๆ หลากอย่างที่ชุมชนไม่มีจึงควรให้ความร่วมมือกับชุมชนในทุกวิถีทาง โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ข้อตกลงระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งจะจัดในรูปของกิจกรรมที่ดำเนินการโดยเร่งด่วนและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ อำนวยพร ทรัพย์คง (2542, หน้า 93) ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน ฉะนั้นโรงเรียนจะได้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมวันสำคัญ และกิจกรรมเกี่ยวกับพัฒนาความเป็นอยู่หรือโครงการชุมชน จะเห็นได้ว่ากิจกรรม บางประเภทก็เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันที่จะต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำได้แก่ วันสำคัญทางศาสนา หรือวันสำคัญของชาติ

6. งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ สถานศึกษามีการปฏิบัติด้านงานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับสุดท้ายเมื่อพิจารณางานที่ปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด คือ สมาคมผู้ปกครองและครูให้การสนับสนุนการทำกิจกรรม ต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาแสวงหาแนวทางและความร่วมมือจากชุมชนด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนได้มีโอกาสจัดตั้งสมาคม และมูลนิธิเพื่อการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้กลุ่มเหล่านี้มีโอกาสให้คำปรึกษาจัดกิจกรรมช่วยเหลือโรงเรียน หรือร่วมมือพัฒนาสถานศึกษาให้มีความพร้อมด้านต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ นิรันดร์ ช่วยเจริญ (2543, หน้า 92-93) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการโดยเชิญกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม และมูลนิธิมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันนี้มีการจัดตั้งกลุ่มบุคคลมากขึ้น เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มยุวเกษตร เป็นต้น

7. งานสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น การปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณางานที่ปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูออกเยี่ยมครอบครัวของนักเรียน เพราะสถานศึกษามีการดำเนินงาน หรือจัดกิจกรรมของสถานศึกษาที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีโดยจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ขึ้น โดยเฉพาะงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูประจำชั้น เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน ซึ่งการดูแลช่วยเหลือหมายถึงการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเป็นเครื่องมือสำหรับครูประจำชั้นและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องสนับสนุนนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ แก้ปัญหานักเรียนที่เรียนอ่อน แก้ปัญหานักเรียนที่ยากจน ขาดแคลน มีการทำประกันอุบัติเหตุ ตลอดจนครูประจำชั้นต้องดูแลรับผิดชอบนักเรียนในปกครองที่ได้รับมอบหมายจากสถานศึกษาให้ ออกไปเยี่ยมเยียนบ้านผู้ปกครองนักเรียนเพื่อประสานความเข้าใจอันดีงามระหว่างสถานศึกษา กับครอบครัวของนักเรียน การออกเยี่ยมเยียนบ้านนี้เพื่อแจ้งผลการเรียน ความประพฤติในขณะที่อยู่ในสถานศึกษาและเพื่อรับทราบพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่อยู่ที่บ้าน ตลอดจนศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนจะได้ช่วยเหลือด้านการให้ทุนการศึกษาและสิ่งอื่น ๆ ที่สถานศึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือได้ทันเวลาเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนลาออกกลางคัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพพยา สุวรรณภูมิ (2544, หน้า 68) ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามการรับรู้ของ คณะกรรมการโรงเรียน กลุ่มศรีนครินทร์ พบว่า สถานศึกษาส่งเสริมให้คณะครูออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนตลอดจนบุคคลสำคัญในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ มีดังนี้

- 1.1 สถานศึกษาต้องทำความเข้าใจกับรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนให้ชัดเจน
- 1.2 สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.3 สถานศึกษาต้องปรับโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งเน้นการจัดทำพรรณานงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนนั้น ๆ
- 1.4 จัดทำแผนงาน / โครงการด้านความสัมพันธ์กับชุมชน แล้วนำไปกำหนดเป็นแผน

ปฏิบัติการของสถานศึกษา ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สภาพทางภูมิศาสตร์ และความต้องการของชุมชน

1.5 ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย มีดังนี้

2.1 ผลการวิจัยสภาพปัจจุบันของรูปแบบการบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ มีการปฏิบัติได้น้อยที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยการแต่งตั้งคณะบุคคลที่มีความสามารถในการประสานงานกับคหบดีในชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า ที่พร้อมเสียสละทั้งกำลังกายกำลังสติปัญญา กำลังทรัพย์ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา และช่วยดำเนินการเกี่ยวกับการขอจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ เพื่อจะได้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานศึกษา นักเรียน และชุมชน ในโอกาสต่อไป

2.2 จากการศึกษาสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้านความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญกับงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และงานประชาสัมพันธ์ในระดับมากที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรสรรหาและแต่งตั้งคณะบุคคลรับผิดชอบ ดูแลงานนั้นเป็นพิเศษ โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเพื่อแจ้งให้สาธารณชนรับทราบถึงความก้าวหน้า เพื่อประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน ชุมชน และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2.3 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปปรับใช้ตามความเหมาะสมกับบริบท โดยสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจกับรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนให้ชัดเจนพร้อมแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับโครงสร้างองค์กร รวมทั้งการพรรณนางานให้ครบกระบวนการแล้วจัดทำเป็นแผนงาน/โครงการ เพื่อนำไปกำหนดในแผนปฏิบัติการให้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อม สภาพภูมิศาสตร์ และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นที่สถานศึกษานั้นตั้งอยู่ พร้อมกับดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงาน จนได้รูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เหมาะสมเพื่อนำไปใช้ ตามแผนปฏิบัติการได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ควรศึกษาผลของการนำรูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อดีของการวิจัย มีดังนี้

1. ผลการวิจัยเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นำไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดของการวิจัย ประกอบด้วย

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างในส่วนของผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ไม่กระจายทั่วทั้ง 5 ภาค กระจุกอยู่เฉพาะในเขตภาคกลางและกรุงเทพมหานครเท่านั้น อาจจะทำให้ได้ข้อมูลในการสัมภาษณ์นั้นไม่ครบสมบูรณ์ เพราะในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีบริบทในการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนต่างกันตามสภาพแวดล้อมของเขตพื้นที่การศึกษานั้น ๆ
2. การสุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของประชากร
3. ขนาดตัวอย่างในแต่ละสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีขนาดไม่เท่ากัน บางสถานศึกษามากบางสถานศึกษาน้อย อาจส่งผลต่อค่าความแปรปรวนได้
4. ทฤษฎีที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ มีหลายทฤษฎีซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในระหว่างตัวแปรของทฤษฎีต่าง ๆ ได้

สรุปผล

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนับเป็นงานที่สำคัญ เป็นงานสนับสนุนงานหลักในการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน เพราะสถานศึกษาต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นงานด้านวิชาการ หรืองานด้านอาคารสถานที่ ดังจะเห็นได้จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ใช้วิทยากร สถานประกอบการ และสถานที่ประกอบอาชีพอิสระของชุมชนมาช่วยในการเรียนการสอน ถ้าทั้งสถานศึกษา ชุมชนขาดความร่วมมือ และขาดความสัมพันธ์อันดีต่อกันแล้วประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางดังกล่าว คงสำเร็จได้ยาก การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ซึ่งระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 93) สำหรับในทางปฏิบัติจริง งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นงานที่มีส่วนสนับสนุนส่งเสริม การบริหารงานด้านอื่น ๆ ทุกด้านให้มีประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลาทั้ง

ในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลโดยสิ้นเชิงนั้นถือว่าเป็นงานที่ยาก และละเอียดอ่อนยิ่ง เพราะมีขอบข่ายครอบคลุมงานถึง 7 งาน ประกอบด้วย (1)งานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (2) งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) งานประชาสัมพันธ์ (4) งานให้บริการชุมชน (5) งานร่วมกิจกรรมชุมชน (6) งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมและมูลนิธิ (7) งานสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ซึ่งเป็นงานที่กว้างมากแต่ถ้าละเลยไม่เห็นความสำคัญของชุมชน จะเป็นการมองข้ามทรัพยากรที่สำคัญที่อำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นสิ่งที่น่าเสียดายและบางทีอาจจะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาได้

งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนมีความสำคัญกับการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยยึดหลักว่าจะต้องให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพและถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ที่จะต้องดำเนินการจัดกระบวนการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม ตลอดจนความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 12) ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ชุมชนด้วยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง มีทักษะการแสวงหาความรู้ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการของชุมชนและสังคมตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษากาฉบับกับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนีย์ มั่งคั่ง. (2549). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา 17(2): พฤศจิกายน 2548 - มีนาคม 2549.
- เตือนใจ แก้วประเสริฐ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ทิพทยา สุวรรณภูมิ. (2544). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามการรับรู้ของคณะกรรมการโรงเรียน กลุ่มศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นิรันดร์ ช่วยเจริญ. (2543). การบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). รายงานการสัมมนาเรื่องความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). สรุปข้อมูลพื้นฐานการศึกษาปีการศึกษา 2546. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2552). มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อมรวิทย์ นาคทรพรพ. (2541). ความจริงของแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เจ.พี.เอ็ม. โปรเซส จำกัด.
- อำนวยการ ทร์พยัคฆ์. (2542). บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Brooks – Gunn, J. (2000). The neighborhoods they live in: The effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological Bulletin* 126(2): 309-337.
- Baum, A. (2000). *Environmental psychology* (5th ed.). Fort Worth: Harcourt.
- Cronbach, Lee Joseph. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Sander, M.G & Epstein, J. L. (1998). International perspectives on school-family community partnerships. *Childhood Education* 74: 340-342.
- Susan, M Sheridan, et al. (2000). *School Consultation* [Online]. Educational Psychology Papers and Publications. Paper 19. Available: <http://digitalcommons.unl.edu/edpsychpapers/19>.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics an introductory Analysis*. New York: Harper and Row.